

Michaela Stanová

Resentiment v Dostojevského Zápiskoch z podzemia

Oponentský posudek bakalářské práce

Autorka zvolila výborné téma, spojující filosofii s románovou formou, což je pro myšlení zejména 20. století vlastně i nějak příznačné. Rovněž volba Dostojevského, který je konfrontován s Nietzsche, je pro bakalářskou práci ideální, například i proto, že jde o autory, předjímající motivy příštího existencialismu – právě téma resentimentu „člověka z podzemí“. Je to motiv, který, jak práce přímo i nepřímo ukazuje, od Nietzscheovy *Genealogie* stále nějak přítomný, třebaže různě modifikovaný (viz v práci citovaný Lev Šestov).

Výklad resentimentu jako určitého životního postoje, jak jej podává Michaela Stanová, je přesný a přehledný, souvislost Nietzsche-Dostojevský sleduje detailně a poučeně, zejména pokud jde o rozbor metafory „podzemí“. Důležitý je důraz na akt sebe-poznávání a složitou, často ne-upřímnou (to připomíná Sartra) reflexi sebe sama, kterou právě resentiment již v základech nějak deformuje (viz nietzscheovské „onemocnění sebou samým“). Oceňuji ale i to, že autorka nenechává stranou literární techniku Dostojevského, tedy perspektivu vypravěče, která není nic vnějšího, nýbrž právě vztah sebe-poznávání profiluje, pokud tento vztah k sobě „předvádí“: to, co hrdina nevidí, vidí čtenář, totiž tendenci k sebeklamu, kterou odhalil Nietzsche a Dostojevský zobrazil. A možná právě proto, že má cit pro literární formu podání, nenechává stranou ani postavu prostitutky Lízy, tedy cestu překonání resentimentu (autorka zde dosvědčuje, že zná Dostojevského mnohem detailněji, což velmi často prosvítá v pozadí její práce).

Autorka svou interpretaci opírá o širší kontext, dobře pracuje s primární i sekundární literaturou – a třeba pečlivý rozbor různých významů slova „resentiment“ v různých jazycích není vůbec zbytečný. Na místě je i připomenutí René Girarda (i zmínka o Deleuzovi), centrální místo, které zaujímá v nietzscheovské filosofii života vztah reaktivního a aktivního (snad pak bude souviset i s jeho konceptem „vůle k moci“). Ale Michaela Stanová dokáže odkrýt velmi důležité momenty, třeba bezvýhradné „přítakání životu“, na jehož základě je teprve možné negovat a překonat nihilismus. Práce nadto není jen historický průzkum jednoho tématu: morálka resentimentu ani zdaleka není nic „překonaného“, nýbrž právě naopak (viz kapitola o věčném navracení resentimentu).

Samozřejmě je možné i klást různé otázky, například zda skutečně je konfrontace s vlastním resentimentem „skoro nemožná“ (s. 47). Možná to vyvrací sám příklad Dostojevského, který vlastní resentiment „překonal“ jeho literárním ztvárněním, které dovoluje distanci od sebe jako cestu k upřímnějšímu sebe-poznání.

Práce svým rozsahem i obsahem splňuje to, co se od bakalářské práce vyžaduje, a proto ji hodnotím jako výbornou.

V Praze 5.9.2023

Mgr. Taťána Petříčková, PhD.